

TÖRTÉNELEM

EMELT SZINTŰ PRÓBAÉRETTSÉGI VIZSGA

2016. január 16.

I.

Időtartam: 90 perc

Nyomtatott nagybetűvel töltsd ki!

Név	
E-mail cím	
SG-s csoport	
Pontszám	

**STUDIUM GENERALE
TÖRTÉNELEM SZEKCIÓ**

Fontos tudnivalók

Egyértelmű válaszokat adjon, egyértelmű jelöléseket alkalmazzon – javítás esetén is!

Válaszaiban **a lényeg** megfogalmazására törekedjen, **ne lépje túl a rendelkezésre álló helyet!**

Csak annyi válaszlelemet írjon, amennyit a feladat kér! (Ha többet ír, a beírás sorrendjében értékeljük válaszait.)

Kérjük, **kék színű** tollat használjon!

A feladatok megoldásakor tartsa szem előtt az alábbi javaslatokat!

- Olvassa el figyelmesen a feladatokat!
- Kövesse figyelmesen a feladatlap utasításait!
- Tanulmányozza a feladatokhoz kapcsolódó forrásokat (kép, ábra, szöveg, térkép)!
- Válaszait gondos mérlegelés után, lehetőleg javítás nélkül írja le!
- A személyek, topográfiai adatok és fogalmak csak **pontos helyesírással** értékelhetők!

Eredményes munkát kívánunk!

1. A feladat az Ókori Kelet történetéhez kapcsolódik. Saját ismeretei segítségével egészítse ki a táblázatot, majd a forrás alapján válaszolja meg a kérdéseket!

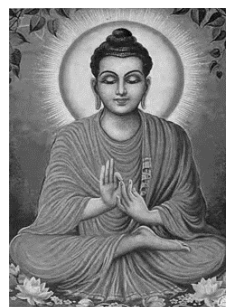
A

B

C

D

Kép betűjele	Birodalom neve	Személy, akihez köthető	Birodalom folyója/folyói
	Kína		
			Nílus
B			
			Indus, Gangesz

„A [...] szerint minden ember élete és sorsa azoknak a jó és rossz cselekedeteinek a következménye, amelyeket előző életében elkövetett. Aki földi életében illő életmódot folytat, az a három kaszt első tagjaként születik újjá, aki méltatlanul élt, az kutyaként, sertésként stb.”

/Harmat Árpád Péter: A világvallások története, tanításaik lényege/

- a.) Mely ókori keleti vallásról ír a forrás? (0,5 pont)

.....

- b.) Hogyan nevezzük a vallás ezen tanítását? (0,5 pont)

.....

3 pont

2. A feladat az investitúraharcra vonatkozik. A források és ismeretei segítségével töltsd ki a táblázat hiányzó részeit! (soronként 1 pont)

A.) „Kötelezte magát arra is, hogy életének megjavítására mindenben engedelmességen fog nekünk, csak elnyerhesse tőlünk a feloldozásnak és az apostoli áldásnak kegyelmét; mikor pedig vétségei miatt küldötteinél útján több alkalommal keményen megfektetük, végül is, hogy megmutassa békés és szilárd elhatározását, kevesedmagával eljött [...] városába, melyben akkor tartózkodtunk, és ott a kapu előtt három napon keresztül minden királyi dísz nélkül, szájalomkeltő módon, mezítláb, darócba öltözve ácsorgott, és sok siránkozással addig esedezett az apostoli könyörület támaszáért és vigasztalásáért”

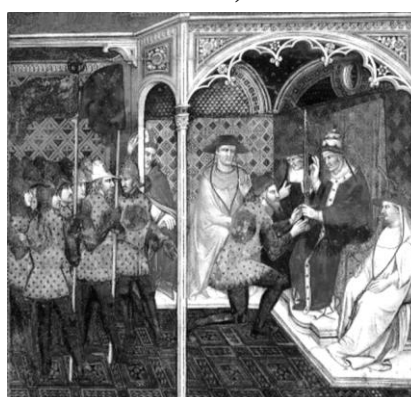
/Egy pápa visszaemlékezése/

B.)

/A wormsi konkordátum egyik példánya/

C.)

/A lombard városok követői a pápánál/

A forrás betűjele	Az eseményhez kapcsolódó egyházi személy neve	Az eseményhez kapcsolódó világi személy neve	Helyszín	Évszám
A.)				
B.)				
C.)				

3 pont

3. A következő feladat a magyar városfejlődéshez kapcsolódik. Válaszoljon a kérdésekre a források és ismeretei segítségével!

„1. § Hogy a fonttal, mérleggel, öllel való mérés, a bornak, gabonának kimérése, s általában minden megmérhető és mázsálható dolognak kimérése is megmázsálása minden városban, a mezővárosokban, várakban, falvakban úgy a mieinkben, mint bárki máséban, s egyáltalán országunk határain belül mindenütt [...] (város) mértéke szerint történjék.”

/Részlet az I. törvénycikkéből/

Magyar város látképe

a.) Melyik magyar király, és mikor adta ki a forrásként szereplő törvényt?
(elemenként 0,5 pont)

.....

b.) Melyik városról van szó a fenti törvényben? (0,5 pont)

.....

c.) Mi különböztette meg a mezővárosokat a szabad királyi városoktól?
Írjon két jellemzőt! (elemenként 0,5 pont, maximum 1 pont)

.....

.....

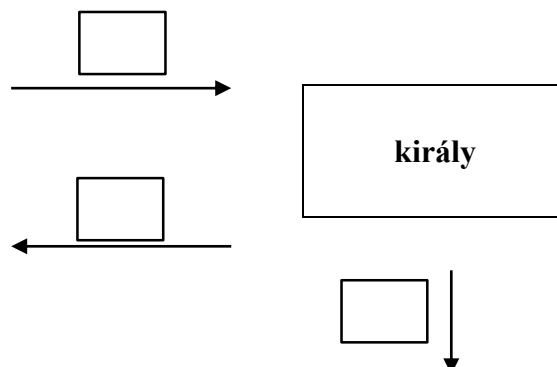
d.) Soroljon fel három olyan várost, amely a XV. században szabad királyi városi ranggal rendelkezett! (városenként 0,5 pont, maximum 1,5 pont)

.....

4 pont	
--------	--

4. A feladat a francia rendi gyűléshez kapcsolódik. Egészítse ki az ábrát ismeretei alapján! (elemenként 0,5 pont)

	A rend tagjai	
1. rend	közösen szavaznak
2. rend	
3. rend	

- a.) Párosítsa az ábra nyilait a funkcióikkal! Írja a keretekbe a megfelelő betűt! (elemenként 0,5 pont)

- A) A király összehívja a rendi gyűlést és beterjeszti a törvényjavaslatot.
 B) Miután megszavazták a rendek közösen az adott törvényt, a királyhoz küldik.
 C) A király szentesíti a törvényt.

- b.) Mikor hívta össze először IV. (Szép) Fülöp a francia rendi gyűlést? (1 pont)

.....

4 pont

5. A következő feladat Luxemburgi Zsigmond külpolitikájára vonatkozik. A megadott források és ismeretei segítségével válaszoljon az alábbi kérdésekre!

“Zsigmond erélyes föllépése azonban megmentette a zsinatot, mely III. 22-től tovább ülésezett. IV. 6-án fogadták el a résztvevők a Sacrosancta dekrétumot, mely leszögezte: az egyetemes zsinat az egész Egyház képviselője, hatalma közvetlenül Krisztustól való, hit, egység és reform dolgában mindenki, még a pápa is engedelmességgel tartozik a zsinatnak. Egy küldöttség élén maga Zsigmond kereste föl XIII. Benedeket, aki lemondása föltételül szabta, hogy nyilvánítsák semmisnek a pisai zsinatot, és helyezzék át egy neki kedvezőbb városba azt...”

/Magyar Katolikus Lexikon/

- a.) Mely egyházi eseményre vonatkozik a forrás? Mikor zajlott le az esemény? (elemenként 0,5 pont)

.....

- b.)** Soroljon fel két eseményt, amely okot adott az összehívására!
(elemenként 0,5 pont)

.....

- c.)** Soroljon fel két uralkodói címet, melyeket Zsigmond élete során birtokolt!
(elemenként 0,5 pont)

.....

„[...] vallásos mozgalom. - [...] minden embernek joga és kötelessége a Szentírást tanulmányozni és értelmezni, nemcsak az egyházi hierarchiának. Hitelveiket a négy prágai cikkelyben foglalták össze. A [...] egyes irányzatai eltérően ítélték meg a Tanítóhivatal és a szent hagyomány ill. Szentírás értelmezéseit. A többségben lévő kelyhesek, Jakoubek mesterrel az élen, csak azon jelenségeket utasították el, melyek szerintük eltértek Isten igéjétől...”

/Magyar Katolikus Lexikon/

- d.)** Nevezze meg a forrásban idézett eretnekmozgalom vezetőjét! Hogyan kapcsolódott személye a zsinathoz? (elemenként 0,5 pont)

.....

„A terv végrehajtásához kapóra jött a török birodalom átmeneti válsága. 1402-ben Ankara mellett Bajazid szultán megsemmisítő vereséget szenvedett a hódító Timur Lenk seregeitől. A szultán fogolyként Szamarkandban fejezte be életét.”

/Herber-Martos-Moss-Tisza: Történelem III./

- e.)** Milyen intézkedéssel járult hozzá Zsigmond a Magyar Királyság védelmének megerősítéséhez? (1 pont)

.....

5 pont	
--------	--

- 6. Döntse el a következő, a jobbágyság helyzetéhez kapcsolódó állításokról, hogy igazak vagy hamisak!** (elemenként 0,5 pont)

„[...] a szigorúan hierarchikus rendszer azonban ebben a korban már csak hátrányokat hozott Magyarország – és egész Kelet-Európa – számára. A merev törvényi szabályozás egészen 1848-ig gátat szabott a kapitalista alapokon nyugvó gazdaság és a polgári társadalom kifejlődésének, ezzel pedig olyan lemaradást okozott, melyet a később számos tragédiával sújtott térség máig nem tudott teljesen leküzdeni.”

/Rubicon Online, 2015/

	IGAZ	HAMIS
Colonusnak nevezzük a jobbágytelekkel rendelkező jobbágyokat.		
Úriszéknek nevezzük a jobbágyok a földesúr számára fizetendő adók összességét.		
A kötött jobbágyokat az ingó és ingatlan tulajdonuk birtoklásában is szabályok kötötték.		

A második jobbágyság a világpiac kialakulása miatt Közép- és Kelet-Európában létrejövő rendszer, mely során a jobbágyok terhei jelentősen megnőnek.		
A jobbágytelekkel nem rendelkező jobbágyokat zselléreknek nevezzük.		
A szabad jobbágyok felett nem bíraskodott a földesuruk.		
Közép- és Kelet-Európában a jobbágyok késői felszabadulása nagymértékben a kontinentális munkamegosztásnak köszönhető.		
A várjobbágyok a végvárok területén élő, a végvárat mezőgazdaságilag ellátó jobbágyok voltak.		

4 pont

7. A következő feladat a török Magyarországról való kiűzésére vonatkozik. Saját tudása alapján oldja meg a feladatokat!

- a.)** A megadott szavak felhasználásával egészítse ki az alábbi szöveget! Mindenhova csak egy lehetőséget írjon be! (elemenként 0,5 pont)

„1683-ban az oszmán csapatok nagyvezér vezetésével utoljára vonultak Bécs ostromára. A sikertelen hadjárat és a császári–lengyel sereg kahlenbergi győzelme (szept. 12.) új nagy háború nyitányát jelentette Magyarországon. 1684 tavaszán pápa (1676–1689) védnöksége alatt létrejött a Szent Liga, amely Közép-Európa államainak diplomáciai szövetsége mellett azok katonai-anyagi erőforrásait egyesítette a török kiűzése érdekében. [...] A háború első szakaszában (1683–1686) a hadvezetés visszafoglalta Esztergom, Érsekújvár, Szolnok várait, sőt az ország egykori fővárosát, Budát (1686) is. A hadakozás második periódusa (1686–1689) újabb győzelmekkel az ország területének felszabadulását hozta.”

/Magyar Virtuális Enciklopédia: Török kiűzése Magyarországról/

X. Bonifác, középső, Kara Musztafa, keleti, XI. Ince, keresztény, Ibrahim, magyar, délnyugati, XII. Ince, IV. Mehmed, török

- b.)** Javítsa ki az alábbi, a török kiűzéséről szóló forrásban előforduló négy hibát! (elemenként 0,5 pont)

„A Habsburgok túlzott megerősödése azonban sértette a nyugati vetélytárs, XV. Lajos francia király érdekeit, aki ezért 1688 őszén felmondta a négy esztendővel korábban kötött fegyverszünetet, és nyugaton támadást indított Pfalz tartománya ellen. A Habsburg Monarchia szorult helyzete ellenére a francia hadvezetésnek a háború harmadik szakaszában (1689–1697) sem volt ereje döntő visszavágásra. Az 1697. évi nagyharsányi győzelem után 1699. január 26-án kötött karlócai békével Magyarország – a Szerémség kivételével – másfél évszázad után felszabadult a török uralom alól.”

/Magyar Virtuális Enciklopédia: Török kiűzése Magyarországról/

Hiba				
Javítás				

4 pont

8. A feladat a felvilágosodáshoz kapcsolódik. Párosítsa a megfelelő nevet a hozzá kapcsolódó forráshoz! Egy forráshoz csak egy név kapcsolható. (elemenként 1 pont)

Kant, Rousseau, Schiller, Leibniz, Montesquieu, Diderot, Voltaire, Helvétius
--

„Az első hatalom által a fejedelem vagy a hatóság bizonyos időre vagy egyszer s mindenkorra törvényeket alkot, és módosítja vagy eltörli a fennálló törvényeket. A második hatalomnál fogva a fejedelem békét köt vagy háborút indít, követeket küld vagy fogad, fenntartja az állambiztonságot és megelőzi az ellenséges betöréseket. A harmadik hatalomnál fogva a fejedelem megbünteti a bűncselekményeket vagy ítélkezik a magánosok jogvitáiban. Ez utóbbit bírói hatalomnak, az előbbit pedig egyszerűen az állam végrehajtó hatalmának nevezhetjük.”

/A törvények szelleméről /

a.)

„[...] célja valójában az, hogy összegyűjtse az egész földön elszórt ismereteket; hogy általános rendszerüket bemutassa kortársainknak és átadja az utánunk következőknek, nehogy az elmúlt századok munkássága hiábavaló fáradozássá váljék a rákövetkező századokban; hogy unokáink tanultabbak lévén egyben erényesebbekké és boldogabbakká legyenek, mi pedig úgy halhassunk meg, mint akik nagy szolgálatokat tettek az emberi nemnek [...].”

/Részlet az Enciklopédiából/

b.)

„Az ember minden jel szerint megtalálta helyét a természetben, felsőbbrendű az állatoknál, de szerveiben hasonlít rájuk, más lényeknél viszont alacsonyabb rendű, akikhez szellemében hasonlatos. Olyan, mint minden, amit látunk: jó és rossz, gyönyör és fájdalom kevercse. Szenvedélyeket kapott, hogy cselekedjék, értelmet, hogy irányítsa cselekedeteit. Ha az ember tökéletes volna, Isten volna.”

/Filozófiai levelek – Huszonötödik levél Pascal gondolatairól/

c.)

„Nevezetesen, a [...] úgy teszi egyenlővé a polgárokat, hogy mind ugyanolyan feltételek között lépnek szerződésre és ugyanazokat a jogokat élvezik. Így a szerződés természeténél fogva a főhatalom minden cselekedete, más szóval, az általános akarat minden igazi megnyilatkozása egyenlő kötelezettségeket ró minden polgárra és valamennyiüknek egyformán kedvez, úgyhogy a főhatalom számára a nemzet csak mint egész létezik, nem különbözteti meg tagjait.”

/A társadalmi szerződésről/

d.)

4 pont

- 9. A következő feladat a XVIII. századi magyar művelődéstörténethez kapcsolódik. A keretezett válaszopciók közül karikázással válassza ki a szövegrészletbe illeszkedő, helyes megoldásokat! (elemenként 0,5 pont)**

„[...] Az egyházak kezében voltak a falvak betelepülésével terjedő egytermes, egytanítós elemi iskolák, és a városok középiskolái is. Ezek közül a legtöbbet a jezsuiták / piaristák / plébániák működtették [...] Mária Terézia a Carolina Resolutio / Ratio Educationis / Ratio Studiorum ("A nevelés rendje") elnevezésű rendelettel (1757 / 1767 / 1777) minden egyházi iskolát állami felügyelet alá vont. Szabályozta az iskolák szervezetét, felügyeletét, tananyagát, elrendelve a gyakorlatiasabb tantárgyak [...] bevezetését vagy súlyának növelését a teológiával és a latinnal szemben. [...] magyar történelmet is tanítottak, valamint több matematikát és főleg: korszerűbb jogi / teológiai / természettudományos ismereteket is. [...] A Pázmány Péter alapította pozsonyi / nagyszombati / pécsi [...] egyetemet áthelyezték Budára (1777) majd Pestre (1784) és kellőképpen felszerelték (régiségtár, fizikai szertár, természetrajzi gyűjtemény, botanikus kert, csillagvizsgáló stb.). [...] A református / evangélikus / katolikus iskolák, kollégiumok (legfontosabb a debreceni és a sárospataki) szembeszegültek a Ratio Educationis utasításaival, mert ezekben a protestáns egyházak életébe való beavatkozást láttak. Így ezek az iskolák, hagyományaiktól eltérően, most a konzervatívabb világnézetet képviselték.”

/Sulina Tudásbázis – Az oktatás a 18. századi Magyarországon/

3 pont	
--------	--

- 10. Az alábbi állítások a reformkori országgyűlések eredményeire vonatkoznak. Írja a mondatok elé a megfelelő nagybetűket! (elemenként 1 pont)**

- A. mindkét mondatrész igaz és a két mondatrész között logikai kapcsolat van
 - B. mindkét mondatrész igaz, de a két mondatrész között nincs logikai kapcsolat
 - C. az első mondatrész igaz, a második hamis
 - D. az első mondatrész hamis, a második igaz
 - E. mindkettő hamis
- a.) Mivel a XIX. század elején a polgárosodás szintje elérte a nyugati szintet Magyarországon is, a reformkori törvényhozásban a korábbi rendi gyűlést népképviselői országgyűlés váltotta fel.
- b.) Az 1831-es jobbágynyelvű fontos társadalmi konfliktusokat vetett fel, ezért az 1832-36 közötti országgyűlésen törvénybe iktatták a jobbágyság önkéntes örökváltását.
- c.) Kossuth 1840-es szabadulása után a liberális tábor vezetője lett, így 1844-ben a magyar nyelvet hivatalos államnyelvvé nyilvánították.
- d.) Metternich kancellár a vármegyék élére adminisztrátorokat nevezett ki, ezzel biztosítva, hogy a közgyűlések az udvar politikáját támogató jelölteket választanak.
- e.) Széchenyi 1830-ban írta meg Balítételekről című művét, amelyben a gróf a magyar nemesség válságának egyik fő okaként az ősiség törvényét nevezi meg.

5 pont	
--------	--

11. A következő feladat az 1848-49-es forradalom és szabadságharc nemzetközi megítélésére, illetve körülményeire vonatkozik. A források és saját tudása segítségével válaszoljon az alábbi kérdésekre!

„Jelenlétem Angliában nincs haszon nélkül. Tudtam, hogy ennek az országnak egyik hibája, hogy nem tudnak semmiről, ami az Egyesült Királyság határain túl történik, [...] az angolok szelleme helyes irányban halad; ők azóta már meg tudják érteni az igazságot; az erre képes embereknek meg kell mondani azt, és én meg is tudom mondani.”

/Czövek István: A magyar 48-49 és Európa/

- a.)** Melyik osztrák államférfitől származik a fenti idézet és milyen tisztséget töltött be a Monarchiában? (elemenként 0,5 pont)

.....

„Nincs még egy állam - írta a Times - amelynek a befolyása olyan lényeges lenne a hatalmak egyensúlyának szempontjából, s következtetésképpen az angol érdekek védelmének szempontjából a kontinensen, sőt szigetünknek a biztonsága szempontjából, mint az osztrák birodalom.”

/Czövek István: A magyar 48-49 és Európa/

- b.)** Milyen érdeke fűződött a nyugati nagyhatalmaknak a Monarchián belüli erőviszonyok megtartásához? (1 pont)

.....

.....

- c.)** Melyik nagyhatalom beavatkozásának volt köszönhető a szabadságharc osztrák sikere? (0,5 pont)

.....

- d.)** A szabadságharc után, a magyarok helyzete és lehetőségei megváltoztak Európában. A következő feladatban hat, a szövegbe nem illeszkedő szót vagy kifejezést talál. Keresse meg és húzza alá a hibákat, illetve helyettesítse a megfelelő szavakkal! (elemenként 0,5 pont)

Az európai forradalmak elfojtásának körülményei a nagyhatalmak számára azt bizonyították, hogy a társadalmi rétegek közti szolidaritás működőképes; a katonák „hűsége” és a hivatalnokok „hálája” mindennél nagyobb megtartó erő. A két esztendeig tartó vihar nem bolygatta meg a Párizsban 1814-ben létrehozott status quo-t és az ott meghúzott határokat. A kontinensen már fél évszázada nem került sor nemzetközi összeütközésre, a háborúk lokálisak maradtak, a hadseregek a technikai amortizáció ellenére is a hagyományos, napóleoni stratégia szerint működtek. A Napóleont legyőző Oroszország elmaradottsága ellenére is őrizni látszott nyomasztó kontinentális, Anglia pedig a szárazföldön szerzett túlsúlyát. Úgy tűnt, hogy a meglévő hatalmi pozíció két tényezője, a dinasztikus tekintély és a hadsereg nagysága többet nyom a latban, mint a rendezett pénzügyek, a mezőgazdasági fejlődés üteme vagy éppen a hosszú háborúhoz szükséges tartalékok. A három győztes – mivel Nagy-Britanniában a kontinens ügyeitől való lehetőség szerinti elzárkózás eszméje jelentősen visszafogta a

diplomáciai aktivitást –, Poroszország, Ausztria és Olaszország felismerték, hogy már-már elfeledett dinasztikus terveiket az 1849-ben beállott szélcsendben könnyebben valósíthatják meg, mint a 18. századtól kezdve bármikor.

1. hiba:

2. hiba:

3. hiba:

4. hiba:

5. hiba:

6. hiba:

5 pont	
--------	--

		Maximális pontszám	Elért pontszám
I. Egyszerű, rövid feladatok	1. Folyammenti civilizációk	3	
	2. Invesztitúra háborúk	3	
	3. Magyar városfejlődés	4	
	4. Francia rendiség	4	
	5. Luxemburgi Zsigmond külpolitikája	5	
	6. Jobbágység helyzete	4	
	7. A török kiűzése	4	
	8. Felvilágosodás	4	
	9. XVIII. századi állami oktatáspolitikája	3	
	10. Reformkori országgyűlések eredményei	5	
	11. 1848/49 nemzetközi megítélése	5	
	Összesen	44	
I. Elért pontszám egész számra kerekítve			

Javító tanár

Dátum: